

בענין מחילה בהיזק ראייה

חלקי או אשכור חלקך ואם יש בו דין חלוקה חולקין ע"כ ותימה היאך יחלקו במחיצה דבר שאינו שלהם אלא בשכירות:

ה. בית יוסף חושן משפט סימן קעא אות ט (א) ד"ה (לו) והרמב"ם

ומ"ש רבינו ותימה היאך יחלקו במחיצה דבר שאינו שלהם וכו'. נראה לי דאין כאן תימה דאי איכא היזק ראייה אטו מפני שאינו שלו אלא בשכירות יהא חבירו ניוזק בראיתו.

ו. בית יוסף חושן משפט סימן קנד

ובתשובות (המיוחסות) להרמב"ן סימן י"ז כתוב דאפילו לדברי מי שאומר שאין חזקה להיזק ראייה כל שאין אנו יודעים מי קדם או חלונו לחצרו או חצר לחלון אי אתה יכול לסלקו ע"כ.

ז. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים בקרקע סימן קנז סעיף ג

ואם שניהם עניים, משתמשים כך ומ"מ כל אחד ירחיק עצמו בכל מה דאפשר שלא יזיק חבירו בראייה (טור ס"ז בשם הר"י ברצלוני).

ח. רא"ש מסכת בבא מציעא פרק ה סימן ב

ואי כתב רחמנא אונאה משום דלא ידע דמחיל. אבל הנך דידיעי וקמחילאימא לא. קמ"ל. יש מדקדקים מכאן מי שלקח רבית ומחל לו הלוה דלא מיפטר עד שיחזירו המלוה. וכן הורו מקצת הגאונים שאם מחל הלוה למלוה הרבית שלקח או שעתיד ליקח אף על פי שקנו מידו או נתנו לו במתנה אין מועיל כלום. שכל רבית שבעולם מחילה אבל התורה לא מחלה ואסרה מחילה זו. לפיכך אין המחילה מועלת ברבית כלום. ואפי' ברבית של דבריהם. ואין ראייה לדבריהם מהך דהכא. דהכי פירושא דלא הוי ילפינן רבית וגול מאונאה דשאני אונאה דלא ידע דלימחיל אבל רבית דידיע אימר הוי מחילה קמ"ל דלא וכן גזל ה"א דמייאש ומחיל קמ"ל דלא. וכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' מלוה הלכה ג) דאין זה הוראה נכונה אלא מאחר שאמר המלוה להחזיר [לו] וידע הלוה שעשה איסור ויש לו ליטול הימנו אם רצה למחול מוחל כדרך שמוחל הגזל. ויראה לי שמחילה מועלת לו לפוטרו מהשבת רבית כמו הגזל. אבל בשעת לקיחת הרבית אמר אני נותן לך במתנה אסור לקבלו שסתם רבית שנותנין הסוחרים ועובדי אדמה שצריכים תדיר ללות נותנין אותו במתנה גמורה בלב שלם כדי שימצאו תמיד ללות.

ט. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה יג

הורו מקצת הגאונים שהלוה שמחל למלוה ברבית שלקח ממנו או שעתיד ליקח אף על פי שקנו מידו שמחל או נתן מתנה אינו מועיל כלום שכל רבית שבעולם מחילה היא אבל התורה לא מחלה ואסרה מחילה זו ולפיכך אין המחילה מועלת ברבית אפילו ברבית של דבריהם, יראה לי שאין הוראה זו נכונה אלא מאחר שאומרים למלוה להחזיר לו וידע הלוה שדבר איסור עשה ויש לו ליטול ממנו אם רצה למחול מוחל כדרך שמוחל הגזל, ובפירוש אמרו חכמים שהגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן מכלל שהמחילה מועלת. /השגת הראב"ד/ הורו מקצת הגאונים וכו' ולפיכך אין המחילה מועלת ברבית אפילו ברבית של דבריהם יראה לי שאין הוראה זו נכונה. א"א חיי ראשי הוראת הגאונים נכונה היא, אם כן מלוי ברבית יעשו כן להחזיר להם הרבית, והגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו בדרך תשובה אין מקבלין מהן כדי להדריכם בתשובה.

י. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף סא עמוד א

מה להנך שכן שלא מדעתו. פי' תאמר ברבית שהוא מדעתו קמ"ל דאע"ג דמדעתו הוא וידע ומחיל אסור, ומכאן נראה דלא מהניא מחילה ברבית קודם פרעון דאלו מהניא אין לך רבית שאינו נמחל כדאמרינן הכא דידיע ומחיל, ומיהו אם מחל לו לאחר שגבאו ממנו המלוה אין ראייה מכאן, דהשתא מחילה מדעת שלמה היא שמחל לו תביעת ממון שהיה לו אצלו משא"כ במחילה דקודם פרעון דחשבה רחמנא כמחילה באונס, וכן כתב הרמב"ם ז"ל דמחילה דלאחר פרעון מהניא, ובשם הגאונים ז"ל כתב דלא

א. רא"ש מסכת בבא בתרא פרק א סימן ב

ושותפין שחלקו את החצר ולא בנו כותל ביניהם ואחר כמה שנים תבע האחד לבנות כותל ביניהם ושכנגדו טוען הנה מחלת לי על היזק ראייה שאני מזיקך ונתת לי או מכרת לי והחזקתי בו כמה שנים אין טענתו טענה. ולא שייך כאן חזקה דטעמא דחזקה היינו כיון דשתק ולא מיחה הפסיד היינו דוקא היכא שהמחזיק הוא מזיק ואינו ניוזק כגון מי שיש לו חלון פתוח לחצר חבירו והחזיק בו שלש שנים. אבל הכא מצי למימר למה היה לי למחות יותר ממך והלא הייתי מזיקך כמו שהיית מזיקני והייתי מצפה אולי תפתח אתה לתבוע. ועוד דלא דמי האי היזק להיזקא דחלון דהתם לאו היזק תדיר הוא שהחלון עשוי לאורה ולא להסתכל בו לחצר חבירו ואסור לו להסתכל במעשה חבירו כדאמרינן גבי גינה אבל חצר שמשתמש בכניסה ויצאה ואי אפשר שלא יסתכל בתשמיש חבירו דמי האי היזקא לקוטרא ובית הכסא דאמרינן לקמן (דף כג א) דלית להו חזקה הלכך צריך לסייעו בבנין הכותל. אבל אם יש עדים שמחלו השותפין זה לזה על היזק ראייה שוב אין יכולין לחזור בהן. דאף על פי שהאומר לחבירו קרקע כסותי ושבר כדי יכול לחזור בו ויתחייב חבירו בהיזקו אחר שחזר בו. שאני הכא דתביעת ממון יש ביניהן שנתחייב כל אחד לחבירו לסייעו בבנין הכותל והוי כמו שנתחייב לו מנה ומחלו לו עליו שזכה במחילתו בלא קנין:

ב. חידושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף נט עמוד א

ומסתברא כותיה שאני אומר קוטרא ובית הכסא לפי שהן נזקין בגוף אין להם חזקה, לא אמרו חזקה בנזקין אלא בנזקי ממון דאמת המים וסיד וסלעים והשוניין עמהם (י"ז א') שאין נזקין אלא בכותלו של חבירו, אדם מוחל על כותלו אפילו יפיל אותו ממש, אבל קוטרא ובית הכסא שהוא עצמו ניוזק ומצטער בהם אין להם חזקה, וזהו טעמו של רב יוסף (כ"ג א') בקורקור, שהאסטניסין ואניני הדעת מצטערין ונזוקין הן בכך, והוא הדין וכל שכן בהיזק ראייה דנזקי אדם באדם הוא, אי משום עין רעה אי משום לישנא בישא אי משום צניעותא, ועוד מי ידע כמה מטי ליה דלמחול, ועוד דאפילו מחל הניזק כיון דודאי אסור הוא למזיק להיזקו בראיה ולהסתכל בו לדעת ואין אדם יכול לזוהר בכך לעמוד כל היום בעצימת עינים, על כרחנו נאמר לזה סתום חלוניך ואל תחטא תדיר, וזהו טעמם של גאונים שדנו ברבוי הדרך אין לו חזקה מפני שהוא צער בגוף, כענין ששינונו (כ' ב') איני יכול לישן מקול הנכנסים והיוצאין דאמר סבור הייתי לקבל ועכשיו איני יכול לקבל כמו שאמר' בירושלמי וכתיבנא לה בדוכתה לעיל (כ"ג א').

ג. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ד עמוד א

(לט) והא דתנן וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו. אבל בבקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו. אסיקנא רבא הכי קאמר וכן בגינה סתם כמקום שנהגו לגדור דמי ומחייבין אותו. מכלל דמקום שנהגו לגדור אפילו בבקעה נמי מחייבין אותו ומקום שנהגו שלא לגדור אפילו גינה נמי אין מחייבין אותו. ומסתברא דהני מילי בגינה ובקעה, אבל חצר לא מהני בה מנהג למפטריה אלא אפילו מקום שנהגו שלא לגדור מחייבין אותו, דאיסורא נמי איכא דכתיב וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו מה ראה שאין פתחיהן מכוונין זה לזה אמר ראויים הללו שתשרה שכניתו מיד ותהי עליו רוח אלהים. תדע מדלא קתני הכי גבי חצר אלא קא פסיק ותני בונין את הכותל באמצע שמע מינה דגבי חצר ליכא לפלוגי בין מקום שנהגו לגדור למקום שנהגו שלא לגדור, אלא לא שנה הכי ולא שנה הכי מחייבין אותו.

ד. טור חושן משפט הלכות חלוקת שותפות סימן קעא

לו והרמב"ם כתב דבשכירות נמי אית דינא דגוד או אגוד שכתב אחד השוכר מחבירו מקצת חצר או שדה שאין בו דין חלוקה או ב' ששכרו מקום א' בשותפות כ"א מהם יכול לכופף את חבירו לומר או שכור ממני

שכיח הוא! איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא, אמר להו: אונסא דלא שכיח הוא וכו' רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי אגידא דנהר מלכא, אגור מלחי לעבורינהו, קבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד, לסוף איסתכר נהר מלכא, אמרו להו: אגורו חמרי אפקעינהו ניהלן, דהא קבילתו עלייכו כל אונסא דמתיליד; אתו לקמיה דרבא, אמר להו: קאקי חירי משלחי גלימי דאינשי, אונסא דלא שכיח הוא.

יח. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף עז עמוד א

מתני'. ואלו שכופין אותו להוציא: מוכה שחין, ובעל פוליוס, והמקמץ, והמצרף נחושת, והבורסי, בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנישאו ונולדו; ועל כולן אמר רבי מאיר: אף על פי שהתנה עמה, יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל, ועכשיו איני יכולה לקבל; וחכ"א: מקבלת היא על כרחא, חוץ ממוכה שחין, מפני שממקתו.

יט. חידושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף כג עמוד א

אין חזקה לנזקין. יש מחלוקת שיש אומרים כשם שאין חזקה לנזקין כך אין להם ראייה שאפילו באו עדים שמחלו לו נזק זה וקנו ממנו לאו כלום הוא ומסלקין ליה משום דא"ל סבור הייתי שאני יכול לקבל ועכשיו איני יכול לקבל כדאמרינן בכתובות לענין מומין, ולא קבל עליו להניח ביתו ולצאת, ואחרים אומרים חזקה לית בהו הא ראייה אית בהו בשטר דהכי דייקין בגמרא בפ' חזקת הבתים (מ"ט ב'), ובעלי מחלוקות זו דוחין מאי חזקה לית בהו הא ראייה אית בהו בשטר מכר, דהתם כיון דמכר ליה אי לא מצי מקבל ליפוק מהתם, אבל במחילה יכול לומר סבור הייתי לקבל ואיני יכול לקבל, והאי טעמא רמיזא בירושלמי גבי נכנסין ויוצאין לעיל דתני משקבל עליו אינו יכול לחזור רשב"ג אומר אף משקבל עליו יכול לחזור בו, אתיא רשב"ג כר"מ דתנינן תמן על כלם אמר ר"מ יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל.

ומסתברא דליכא למיחש להני מילי ולעולם חזקה אין להם הא ראייה יש להם בין במחילה ממש שנתן לו רשות בין במכר וכו' ואינו דומה לגמרי למומין שבכמה מקומות בתלמוד אמרי' אימור דשמעת ליה לר"מ הכי במומין בשאר מילי מי שמעת ליה, ועוד שהם עצמם אמרו דאתיא דרשב"ג כר' מאיר והדבר ידוע שאין הלכה כר"מ במומין וכ"ש בנזקין.

כ. חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף כג עמוד א

ולענין הא דאמרי' אין חזקה לנזקין ואוקימנא בקוטרא ובית הכסא יש מי שאומר דכשם שאין להם חזקה כך אין להם ראייה ואפי' מחלו או נתנו או מכרו בעדים, ואפי' קנו מידו יכול הוא לחזור בו דיכול הוא לומר סבור הייתי לקבל ואיני יכול לקבל וכענין שאמרו בכתובות (ע"ז א') לענין מומין, וכן פי' ר"ת ז"ל, ואחרים אומרים דכיון דאמרי' אין להם חזקה משמע דחזקה לית להו הא ראייה אית להו וכדאמרי' בפ' חזקת (מ"ט ב') לא לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראייה יש, ודוקא ראיית מכירה משום דא"ל כבר מכרת ואם אינך יכול לקבל קום וצא אבל אם מחלו לו יכול הוא לחזור בו ולומר לו סבור הייתי לקבל ואינו יכול וכענין שאמרו בירושלמי וכתבתיו למעלה גבי איני יכול לישן מקול הנכנסין ולא מקול היוצאין דתני משקבל עליו אינו יכול לחזור בו רשב"ג אומר אף משקבל עליו יכול לחזור בו אתיא רשב"ג כר' מאיר דתנינן תמן על כולם אמר ר' מאיר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל: הרמב"ן נ"ר כתב דחזקה הוא שאין להן הא ראייה יש להן בין שהביא ראייה שמכרן לו או שנתן או שמחל בפירוש וכו' ע"כ היה נראה כדברי ר"ת ז"ל דאפי' ראייה אין לו דסבור הוא לקבל ואינו יכול ואין אדם מצוי למכור נזקין כאלו ולצאת מביתו וכקנין בטעות הוא, וכן נראה לי מקורקור דרב יוסף וכמו שכתבתי למעלה במקומה:

כא. הר"ן מסכת נדרים דף כד עמוד א

וכתב הרשב"א ז"ל דדוקא בקיום מעשה שייך למימר הרניני כאילו התקבלתי דכיון שאפי' היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו אף מעכשיו יכול לומר הרניני כאילו התקבלתי והחזרתני דאפוכי מטראתא למה לי אבל בבטול מעשה כגון שאמר נכסי אסורין עליך אם תלך למקום פלוני לא שייך למימר הכי לומר לו הרי הוא כאילו לא הלכת שא"א ואיכא מאן דפליג שאפילו בענין זה יכול לומר כן שאותו תנאי עצמו לא אמרו מתחלה אלא להשלים רצונו שהיה רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך לא ילך כבר נשלם רצונו.

מהניא וכן דעת הראב"ד ז"ל, ודעת מורי נ"ר כדעת הגאונים, וטעם הדברים אומר מורי נ"ר דתביעת רבית לא הויא כשאר תביעות בגזל ואונאה וכיוצא בהן דאית ליה על חברה שיעבוד ממון, אלא חיוב הוא שחייב הכתוב להחזיר איסור שבלע, תדע דהא רבי יוחנן סבר דרבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין, וגם לדברי הכל אם מת בניו פטורין אלא בדבר המסויים מפני כבוד אביהם בלבד, ואלו בגזל ואונאה בניו חייבים כשהניח אחריות נכסים, ובודאי דטעמא כדאמרן דחיובא דרמא עליה רחמנא הוא וכענין חוב למ"ד פריעת בעל חוב מצוה ושעבודא לאו דאורייתא, אלא דהתם איכא דין ממון לחברו ומהניא מחילה אבל הכא לשמים הוא חייב וכיון שכן לא תועיל לו מחילת חברו, וכן עיקר.

יא. תוספות מסכת בבא קמא דף מג עמוד א

מאי לאו כופר לא דמי - וא"ת למ"ד (לעיל דף מ). כופר דמי ניזק מאי איכא בין דמים לכופר ונראה לר"י כגון שמת המזיק דאין כפרה לאחר מיתה כמו חטאת ואשם דאין באין לאחר מיתה אבל דמים משלם ולפ"ז חמורה שלא בכונה מבכונה והכי נמי יש חומרא אחרת שלא בכונה מבכונה למ"ד כופר דמי מזיק דפעמים שהניזק שוה יותר מן המזיק ועוד י"ל דנפקא מינה בין דמים לכופר דדמים יכול למחול וכופר אין יכול למחול ואי הוה פשיטא לן דכופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר הוה נ"מ נמי להא.

יב. בית יוסף חושן משפט סימן קנד

והרשב"א כתב בתשובה (ח"ג סי' קפ) אף הרמב"ן מודה להר"ף שאין הניזק ראייה חזקה יותר מכאן אמר ז"ל שאפילו היה הניזק מוחל וסובל אומרי'ן לבעל החלון אסור לך זה לפי שבכל שעה שאתה מסתכל בו ומזיקו בראייתך אתה עובר ואי אפשר לך לעולם לשמור עצמך מלהסתכל בו ונמצאת עובר.

יג. ר"י מיגאש מסכת בבא בתרא דף ב עמוד ב

ואפילו גבי חלון נמי דאיכא חזקה לחלון גופיה אבל ראייה עצמה לית בה חזקה תדע דאי בעי בעל חלון לעיוני ביה מאי קעביד חברה ומאי איכא ברשותיה מי איכא למימר דמצי למעבד הכי אלא ודאי חברה מעכב עילוויה ולא מצי האיך למימר אין מעיינא ומעיינא דהא אחזיקי ליה בהכי משום דאמר ליה האיך נהי דלחלון גופיה איכא חזקה אבל למיקם התם ולעיוני מאי דאיכא ברשותי ליכא בהא חזקה דהא לא מחזקו אינשי בהכי.

יד. תוספות מסכת בבא בתרא דף כג עמוד א

אין חזקה לנזקין - אומר ר"ת דאפי' הקנה יכול לחזור בו דקנין בטעות הוא דסבור היה שיכול לקבל ועכשיו אין יכול לקבל ואין נראה דמדקאמר אין חזקה לנזקין איכא למידק הא ראייה יש כדדייקינן בחזקת הבתים (לקמן דף מט:) גבי הא דתנן ולא (לאשה חזקה בנכסי בעלה).

טו. רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ב סימן יח

רבנו תם ז"ל היה אומר אפילו הקנה בעדים יכול לחזור בו דקנין בטעות הוא דסבור היה שיכול לסבול ועתה אינו יכול לסבול ואין נראה לר"י מדקאמר אין חזקה לנזקין איכא למידק הא ראייה יש כדדייקינן לקמן (דף מט ב) גבי ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו אלא ודאי ראייה מהניא אבל חזקה לא מהניא ולא אמרינן חזקה במקום שטר עומדת משום דאיבעי ליה למחויי דסבר לא בעינן למחויי דכולי עלמא ידעי דאין אדם מוחל על הניזק כזה ולא איתמר עלה רב מרי אמר בקוטרא ורב זביד אמר בבית הכסא רבינו תם אומר דוקא קוטרא דכבשן שהוא רב ומזיק ביותר כדאמר במרובה (דף פב ב) אין עושין כבשונות בירושלים משום קוטרא וכן מצאתי בירושלמי שמזיק אין לו חזקה.

טז. רמב"ם הלכות שנינים פרק יא הלכה ז

החזיק בנזק שאין לו חזקה כגון עשן ובית הכסא וכיוצא בהן וטען המזיק שקנה מידו של ניזק על המזיק להביא ראייה שקנו מידו, ואם לא הביא ישבע הניזק היסת שלא קנו מידו על כך ויסלק זה הניזקו.

יז. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף עג עמוד א

ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה, קביל עליה כל אונסא דמתיליד, לסוף אפיקו בה נהרא; אתא לקמיה דרבינא, א"ל: זיל שפי ליה, דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד. א"ל רב אחא בר תחליפא לרבינא: אונסא דלא